



CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNDE SİYASAL BİLGİ VE SEÇMEN TERCİHİ: 24 HAZİRAN 2018 SEÇİMLERİ ÖNCESİ ELAZIĞ ÖRNEĞİNDE BİR ARAŞTIRMA

POLITICAL KNOWLEDGE AND VOTER PREFERENCE IN PRESIDENTIAL GOVERNMENT SYSTEM: A STUDY BEFORE 24 JUNE 2018 ELECTIONS IN CASE OF ELAZIĞ

Göksel GÖKER¹, Adem DOĞAN²,

1. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi
Gazetecilik Bölümü, gokselgoker@gmail.com,
https://orcid.org/0000-0002-5794-1122
2. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü,
ademdogan23@hotmail.com
https://orcid.org/0000-0003-0933-6072

Makale Türü Araştırma Makalesi	Article Type Research Article
Başvuru Tarihi 31.07.2019	Application Date 07.31.2019
Yayına Kabul Tarihi 02.12.2019	Admission Date 12.02.2019
DOI 10.20875/makusobed.599353	

Öz

Türkiye, 24 Haziran 2018 seçimleriyle birlikte fiilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte hem siyasal sistemde hem de seçim sisteminde çeşitli değişimler yürürlüğe girmiştir. Bu değişimler, siyasal iletişim açısından seçmen tercihi ve siyasal bilgi gibi konuların yeniden ele alınması gerekliliğini beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada Elazığ ili örneğinde 24 Haziran seçimleri öncesinde seçmenlerin siyasal tercihlerini etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmış, yeni siyasal sistem ve seçim sistemine ilişkin seçmenlerin siyasal bilgi düzeyleri sorgulanmıştır. 24 Haziran seçimleri öncesinde, 20-27 Mayıs tarihleri arasında 26 sorudan oluşan anket formu, 1105 kişilik bir örneklem grubuna uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular çerçevesinde, seçmen tercihinde Cumhurbaşkanı adayının en önemli etken olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında seçmenlerin, parti ittifaklarını olumlu değerlendirdiği görülmüştür. Siyasal bilginin ise özellikle cinsiyet, eğitim durumu ve siyasete ilgi düzeyi gibi değişkenler etrafında şekillendiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seçmen Tercihi, Siyasal Bilgi, 24 Haziran Seçimleri, Elazığ,

Abstract

Turkey, with June 24, 2018 elections, has entered Presidential Government System. Together with the Presidential Government System various changes have come into force both in the political system and in the electoral system. These changes brought about the necessity of reconsidering issues such as voter choice and political knowledge in terms of political communication. In this Study, sample of Elazığ tried to determine factors affecting the preferences of voters before the June 24 elections and voters knowledge on the new political system and electoral system were questioned. A questionnaire consisting of 26 questions was applied to the sample group of 1105 before June 24 elections between May 20-27. According to the findings of the study, it was determined that the candidate of president is most important factor in voter choice. Besides, it was seen that voters generally evaluated the parties alliances in a positive way. It is determined that political knowledge is shaped around the variables such as gender, educational status and the level of interest in politics.

Keywords: Voter Preference, Political Knowledge, 24 June Elections, Elazığ,

1. GİRİŞ

Demokratik rejimlerin en belirgin özelliklerinden biri seçimlerdir. Seçmenlerin demokratik yönetimlerde belirli bir tercihte bulunması ve bunu seçimlere yansıtması, seçmenlerden beklenen en önemli siyasal rollerden biridir. Ancak seçmen tercihi son derece karmaşık bir sürecin sonunda şekillenmekte ve birçok faktörün, farklı ölçülerde etkisini gösterdiği bir karar alma aşamasını içerisinde barındırmaktadır. Ayrıca sosyolojik, kültürel, psikolojik ve ideolojik birçok nedenden dolayı seçmenlerin birbirinden ayrıldığı, bu nedenle de siyasal tercihlerin şekillenmesinde her bir seçmenin kendine özgü bir karar alma süreciyle karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bu anlamda homojen bir seçmen kitlesinden söz etmek mümkün değildir.

Seçimler ve seçmen tercihinde bir diğer önemli konu ise siyasal bilgidir. Seçmenlerin sahip olduğu siyasal bilgi ve bu bilginin düzeyi hem seçmen tercihlerinin şekillenmesinde hem de seçim dönemlerinde kamuoyunun bilgilendirilmesi ve seçmenlerin ikna edilmesinde önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Bu nedenle siyasal aktörlerin seçim dönemlerinde, siyasal bilgilendirme ve ikna faaliyeti olarak siyasal iletişim çalışmaları yaptığı bilinmektedir. Siyasal aktörler, gerek kısa vadeli gerekse uzun vadeli, seçmenlere ulaşabileceği tüm kanalları kullanarak öncelikle seçmenlerin siyasal bilgilerini çerçevelemeyi, sonrasında ise seçmenlerin tercihini kendi lehine yönlendirmeyi, onları etkilemeyi amaçlamaktadır.

Siyasal iletişim açısından seçmen tercihi, bu tercihin oluşum süreci ve seçmen tercihinin etki eden faktörlerin belirlenmesi hem seçim dönemlerinde uygulanacak siyasal iletişim stratejilerine yön vermesi bakımından hem de seçim sonuçlarını önemli ölçüde etkilemesi nedeniyle önem arz eden konuların başında gelmektedir.

Türkiye, 24 Haziran 2018 seçimleri sonrasında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne fiilen bir geçiş yapmıştır. Yönetim sisteminin değişmesiyle birlikte yeni bir seçim sistemi de yürürlüğe girmiş, siyasal alanda birçok değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Bu anlamda yönetim sistemi ve beraberinde seçim sisteminin değişmesi, seçmen tercihinin nasıl şekillendiği ve yeni sisteme ilişkin seçmenlerin sahip olduğu siyasal bilginin ne düzeyde olduğu sorularını gündeme getirmektedir.

İlgili sorulardan hareketle bu çalışma, 24 Haziran seçimleri öncesinde, Cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimlerinde, seçmenlerin tercihlerinde belirleyici olan etkenleri tespit etmeyi ve yeni yönetim sistemi ile seçim sistemi hakkında seçmenlerin sahip olduğu siyasal bilgiyi değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, Elazığ'da 1105 kişilik bir örneklem grubuna, 20-27 Mayıs 2018 tarihleri arasında 26 sorudan oluşan bir anket uygulaması yapılmıştır. Elde edilen veriler frekans ve yüzde dağılımlarını gösteren tablolar eşliğinde sunulmuş, ayrıca değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlılık durumunu belirlemek amacıyla yapılan Ki Kare testi sonuçlarına yer verilmiştir.

2. SEÇMEN DAVRANIŞI VE TERCİHİNE TEORİK YAKLAŞIMLAR

Demokratik yönetimlerde seçmenler, önemli siyasal aktörler içerisinde değerlendirilmektedir. Her ne kadar seçmenler, özellikle de seçim dönemlerinde diğer siyasal aktörler tarafından yoğun bir şekilde etki altına alınmaya çalışılsa da seçmenler sandık başında kendi iradelerini ortaya koymaktadırlar. Seçmenlerin en genel ve daraltılmış haliyle seçimlerde oy kullanması, seçmen davranışının özünü oluşturmaktadır. Diğer taraftan seçmenlerin, seçimlerde oy kullanmama yani seçimlere katılmama gibi bir iradeyi sergilediği de bilinmektedir ki bu da bir tür siyasal davranıştır. En geniş anlamıyla ise seçmen davranışı, kamuoyunu meşgul eden siyasal tartışmalarda seçmenin taraf olması, tartışmalara katılması ve fikir üretmesi, siyasal konularda belirli bir tutum geliştirmesi gibi zihinsel davranışları ve siyasal faaliyetlerde bulunma (bir siyasi partiye üye olma, mitinglere katılma vb.) gibi fiziksel davranışları da içeren bir kavramdır. Bu anlamda seçmen davranışını, oy verme davranışına sabitlemek eksik bir bakış açısını ortaya koyacaktır. Seçmenlerin farklı ölçü ve ağırlıkta siyasal davranış sergilediği ve bu davranışların arka planında çeşitli etkenlerin belirleyici olduğu da dikkate alınmalıdır.

Seçmen davranışı bu anlamda son derecede karmaşık bir etki ve ilişki ağı içerisinde şekillenmektedir. Bu nedenle seçmen davranışına ilişkin literatürde birbirinden farklı konuları dikkate alan teorik yönelimlerin olduğu belirtilmelidir. 1900'li yılların hemen başından itibaren gelişme kaydeden seçmen davranışı araştırmaları, beraberinde farklı kuramsal açıklamaları da getirmiştir. Bu yaklaşımlar; sosyolojik yaklaşım, partiyle özdeşleşme (ya da psikolojik yaklaşım), rasyonel tercih yaklaşımı (Kalender, 2000; Küçükşen, 2012; Özkan, 2004; Özer ve Meder, 2008; Doğan, 2017) olarak ifade edilmektedir. Diğer taraftan ekonomi politik yaklaşım (Özkan, 2004), ideolojik yaklaşım ve stratejik oy verme yaklaşımı (Doğan, 2017) gibi çeşitli

yaklaşımların olduğu da ifade edilmelidir. Bu yaklaşımların her biri seçmen davranışını açıklamayı amaçlamaktadır, ancak her birinin teorik temellerinin birbirinden ayrı olduğu da görülmektedir.

Örneğin sosyolojik model olarak ifade edilen yaklaşım, seçmen davranışını toplumsal bir davranış olarak değerlendirir ve seçmenlerin siyasal tercihlerinin şekillenmesinde toplumsal etkilerin son derece güçlü olduğunu vurgular, bu yaklaşıma göre; “din, sosyo-ekonomik statü, yaşanılan coğrafya, mensubu olunan grup vb. gibi faktörler ön plana çıkmaktadır” (Kalender, 2000, s. 51). Sosyolojik yaklaşım seçmen davranışını ve seçmenlerin tercihlerinin şekillenmesi sürecini bireyin toplumsal konumu ve içerisinde bulunduğu toplumsal ilişkiler çerçevesinde açıklamaktadır.

Diğer taraftan partiyle özdeşleşme ve rasyonel tercih yaklaşımlarının ise daha çok birey temelli olduğu görülmektedir. Partiyle özdeşleşme modelinde, bireyin bir siyasi partiyle psikolojik bağlılık ilişkisi geliştirdiği ve bu ilişkinin bireyin hayatı boyunca sergilediği siyasal davranışlarda etkili olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca “bu yaklaşım literatüre parti kimliği kavramını kazandırmıştır. Buna göre, bireyler küçük yaşlardan itibaren yakın çevresinin etkisiyle belli bir partiye yakınlık duymaya başlarlar ve bu psikolojik bağlılık zamanla güçlenerek hayat boyu devam eder” (Özer ve Meder, 2008, s. 32). Rasyonel tercih yaklaşımı ise bireyin çıkarları ile ilişkili bir teorik yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre bireyin siyasal davranışının belirginleşmesinde kişisel çıkarların etkili olduğu ve bu çıkarların da çoğunlukla ekonomik temelli olduğu görülmektedir.

Ancak rasyonel tercih yaklaşımı, ekonomi politik yaklaşımla karıştırılmamalıdır. Çünkü ekonomi politik yaklaşıma göre seçmenlerin oy verme davranışında belirleyici olan en temel etmenlerden biri ülkede uygulanan ekonomi politikalarıdır. Bu anlamda iktidardaki partinin ekonomi politikaları ve ülkenin genel ekonomik durumu, her bir bireyi doğrudan ilgilendiren bir konu olduğu için, seçmenler ekonomik başarısızlıkları ya da tam tersi ekonomik ilerlemeyi her zaman göz önünde bulundurmaktadır. Özkan’ın belirttiği gibi (2004, s. 121) bu yaklaşıma göre seçmenler “öç alma” ya da “ödüllendirme” duygusuyla hareket etmektedir. Bunun da arka planında ekonomik durum belirleyici olmaktadır. Ekonomik başarısızlıklar öç alma duygusunu; başarılar ise ödüllendirme duygusunu geliştirmektedir. Ayrıca Doğan’ın belirttiği gibi (2017, s. 87) seçmen davranışında ülkedeki hâkim ideolojik yapının belirleyici olduğu; kimi zaman da seçmenlerin bazı saiklerle (örneğin aslında oy vermek istediği partinin seçimleri kazanamayacağını öngörerek, diğer partilere yönelmesi gibi) çeşitli stratejiler geliştirme yoluna gittiği (2017, s. 85) görülmektedir. Bunlardan ilki hakim ideoloji yaklaşımını, ikincisi ise stratejik oy verme yaklaşımını ifade etmektedir.

Bütün bu yaklaşımlar bir taraftan seçmen davranışının karmaşık ve çok katmanlı doğasını gösterirken, diğer taraftan seçmenlerin birbirinden bazı özellikler çerçevesinde farklılaştığını ve farklı tipte seçmenlerin bulunduğunu göstermektedir. Örneğin kimi seçmenlerde sosyolojik etkenler (aile gibi) belirleyici olmakta, kiminde bir partiye duyulan aidiyet hissi etkili olmakta, kiminde ise ideolojik, ekonomik ya da kişisel çıkarlar siyasal davranışı öncelemektedir. Bu nedenle seçmen tercihinin arkasında çok sayıda toplumsal, psikolojik, kültürel faktör, farklı önemde de olsa işlev görmektedir.

Seçmen tercihinin etki eden faktörleri yapısal ve araçsal faktörler olarak sınıflandırmak mümkündür (Turan ve Temizel, 2015). Buna göre yapısal faktörler; yerleşim yeri, din, parti bağlılığı, geçmişe yönelme, eğitim, cinsiyet, yaş ve ailedir. Araçsal faktörler ise; aday, kişisel tutumlar, ekonomik faktörler, medya/propaganda ve psikolojik etkenlerdir. Seçmen tercihinin etki eden faktörler konusunda farklı sınıflandırmaların olduğu da dikkate alınmalıdır. Örneğin yukarıda ifade edilen faktörlere ek olarak Doğan’a göre (2017) baskı grupları, STK’lar, kamuoyu araştırmaları, medeni durum ve meslek gibi faktörler de seçmen tercihinin etkileyebilmektedir. Seçmen tercihi hiçbir faktörle tek başına açıklanamaz ve tercihlerin nedeni tek bir faktöre indirgenemez. Ancak kimi zaman bazı faktörlerin baskın bir karakter sergilediği ve seçmen tercihi üzerinde çok daha etkili olduğu görülebilmektedir. Bu nedenle seçmen tercihi, birçok faktörün aynı anda devrede olduğu, sonucun kimi zaman önceden öngörülemeyecek ölçüde belirsizlikler içeren bir sürecin ardından ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durum seçmenlerin de belirli bir sınıflandırma içerisinde değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Kalender (2000) seçmenleri; faydacı, idealist ve gelenekçi seçmenler olarak üçe ayırmaktadır. Faydacı seçmenler faydayı ön planda tutan ve daha çok rasyonel değerlendirmeler yapma eğiliminde olan seçmenlerdir. İdealist seçmenler ise daha çok inanç ve ideolojileri doğrultusunda oy kullanma eğilimindedir. Gelenekçi seçmenler ise çocukluk-gençlik yıllarında sempati duyduğu partileri uzun yıllar destekleyebilmektedir (Kalender, 2000, s. 138-139). Diğer taraftan seçmenler; özellikle seçim dönemlerinde kararlı, kararsız, yüzgezer seçmen (Doğan ve Göker, 2013, s. 12) ve yabancılaşmış/ilgisiz seçmen (Uztuğ, 2004, s. 176) olarak da tasnif edilebilmektedir.

Kararlı seçmenler, kemikleşmiş seçmen olarak da ifade edilir ki bu seçmenlerin kararları çok önceden bellidir ve bunun değişmesi oldukça zordur. Aziz (2007, s. 108) bu seçmeni siyasal partiler açısından en güvenilir seçmen kitlesi olarak nitelirmektedir; çünkü bu tipteki seçmen oldukça kararlı, kararının değişmesi zor ve partiye aidiyeti yüksektir. Ayrıca bu seçmenlerin siyasal ideolojiler bağlamında köklü değişimler yaşama ihtimali, parti değiştirme ihtimalinden daha düşüktür. Seçim dönemlerinde siyasal partiler açısından en çok yoğunlaşılması gereken seçmen kitlesi ise kararsız seçmenlerdir. Bu seçmenler henüz kararı netleşmemiş, ancak bir karara varma olasılığı yüksek seçmenlerdir. Bu nedenle siyasal aktörler, siyasal iletişim çalışmaları içerisinde en çok bu seçmen kitlesine yönelirler, onları ikna etmeye çalışırlar. Akay da (2012, s. 98) kararı netleşmemiş seçmenlerin her siyasi parti veya liderin hedef kitlesi konumunda olduğunu vurgulamaktadır.

Yüzgergezer seçmen ise başlangıçta bir partiye oy verme niyetiyle yola çıkan ama sonra oradan uzaklaşan, daha sonra ise orijinal seçimine geri dönen seçmenlerdir (Karaçor ve Gözüm, 2012, s. 410). Yüzgergezer seçmenlerin kararlarının değişmesi kişisel çıkar arayışları ile ilişkilendirilebileceği gibi, siyasal iletişim çalışmalarının da bu seçmenlerin kararlarını değiştirmelerinde etkili olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Uztuğ (2004, s. 176) ise seçimlere katılım bağlamında seçmenlerin etkin katılımcılar, edilgen destekleyiciler ve ilgisizler olarak sınıflandırılabilirliğini ifade ederek bazı seçmenlerin yabancılaşmış seçmen kategorisi içerisinde değerlendirilebileceğini belirtir. Yabancılaşmış seçmen, kimi nedenlerle siyasete ilgisini kaybetmiş, siyasal konuları ve seçimleri önemsemeyen ve takip etmeyen, dolayısıyla seçimlere katılmayan bir seçmen kitlesini ve bir siyasal davranış biçimini ifade etmektedir. Türkiye’de de seçimlere katılım oranları dikkate alındığında, sandığa gitmeyen seçmenlerin zaman zaman arttığı, kimi zaman da azaldığı görülmektedir. Bu durumun seçmenlerin bireysel tutumları ile ilgili olduğu kadar, konjonktürel olarak seçimlere yüklenen önem ve anlamla da ilgili olduğu ifade edilmelidir.

Seçmen davranışına teorik yaklaşımlar, seçmen tercihini etkileyen faktörler ve seçmen tipleri dikkate alındığında, siyasal davranışın birçok faktörün etkisi ve etkileşimi ile ortaya çıktığı görülmektedir. Seçmen tercihinin arka planında etkili olan bir diğer önemli olgu ise siyasal bilgidir.

3. SİYASAL BİLGİ VE SEÇMENLER

Siyasal bilgi, birçok açıdan hem seçmenlerin siyasal davranışları ve tercihlerinin şekillenmesinde hem de demokratik rejimlerin işlerliğinde temel kavramlardan biridir. Seçmenlerin belirli bir tercihte bulunmasının kökeninde siyasete ilişkin çeşitli konularda bilgi sahibi olması bulunmaktadır. Dolayısıyla siyasal bilgi ile siyasal katılım arasında doğrudan bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Rawnsley’in vurguladığı gibi (2005, s. 44) siyasal katılım siyasal bilgi gerektirir. Aynı zamanda siyasal bilginin artması ile siyasal katılımın artması arasında bir nedensellik ilişkiden bahsedilebilir. Bireylerin veya seçmenlerin siyasal tartışmalar içerisinde bulunması, siyasal gündeme ilgi duyması ve gündemi takip etmesi bir çeşit politik katılımı ifade eder ve bu politik katılım biçimleri beraberinde siyasal bilgilenmeyi de zorunlu hale getirir. Siyasal bilgi bu anlamda demokratik rejimlerin temel bileşenlerinden birine dönüşür. Sotirovic (2008, s. 593) siyasal bilginin çok geniş bir anlam yelpazesine sahip olduğunu belirterek, temsili demokrasilerde siyasal bilginin vatandaşların yetkinliğinin en önemli belirleyicisi olduğunu ifade etmektedir. Siyasal bilgi ve bilgilenme süreçleri birbirinden farklı niteliklerde seçmenlerin de ortaya çıkmasına neden olan etkenlerin başında gelir. Çünkü her birey farklı düzeyde bilgiye sahiptir, ayrıca bireylerin bilgi kaynakları da birbirinden farklılık göstermektedir.

Mondak ve Davis’e göre seçmenler siyasal bilgi düzeylerine göre dört ayrı kategoride değerlendirilebilir (2001, s. 202): tamamen bilgilendirilmiş, kısmen bilgilendirilmiş, yanlış bilgilendirilmiş ve bilgisiz seçmenler. Seçmenlerin bu şekilde sınıflandırılmasının temelinde seçmenlerin kişisel eğilimleri ve çeşitli sosyo-demografik özellikleri bulunmaktadır. Bunun yanında siyasal bilgilenmenin sadece seçmenlerle ve onların bireysel özellikleriyle ilgili olmadığı, aynı zamanda edinilen siyasal bilgide dış etkenlerin de (medya, sosyal çevre vb. gibi) belirleyici olduğu ifade edilmelidir. Bu bağlamda seçmenlerin siyasete ilgi duyması veya siyasal bilgilenmeye açık olması son derece önemlidir. Aynı zamanda seçmenlerin siyasal bilgiyi edinebileceği kanalların varlığı ve bu kanalların doğru bilgi edinmeye imkân tanınması da diğer önemli bir konudur. Bu nedenle yanlış bilgilendirilmiş seçmen kategorisi siyasal bilgi açısından manipüle edilmiş, çarpıtılmış bilgi sorununu gündeme getirmektedir.

Siyasal bilgilenmede temel kaynağın günümüzde medya olduğu kabul görmektedir. Voltmer’in ifade ettiği gibi (2006: 4) siyasi parti ve sendika gibi geleneksel sosyalleşme araçlarının güvenilirliklerini

yitirmesiyle birlikte medyanın siyasal bilgilenmede temel kaynak işlevi görmeye başladığı kabul edilebilir. Medyanın temel bilgi kaynağı haline dönüşmesi ile birlikte; medya, siyaset ve sermaye grupları arasında ortaya çıkan çıkar ilişkilerinin siyasal bilgi üzerinde etkili olduğu, bu bağlamda seçmenlerin sık sık yönlendirilmiş içeriklerle bilgilenme süreci yaşadığı öngörülmektedir. Bu bakımdan siyasal bilgi konusunda medya ve siyaset ilişkisi ile medya ve sermaye ilişkisinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Örneğin Leeson (2015, s. 312) medya özgürlüğü, siyasal bilgi ve siyasal katılım arasında güçlü bir bağ olduğunu tespit etmektedir. Medya özgürlüğünün yüksek olduğu toplumlarda siyasal bilgi düzeyi ile siyasal katılımın anlamlı bir şekilde arttığı görülmektedir.

Sotirovic, yapılan araştırmalarda, kişilerarası iletişimin temel siyasal bilgi kaynağı olmadığı sonucuna ulaştığını belirtmektedir. Diğer taraftan medya çalışmalarının ilk dönemlerinde kabul edilen medyanın bireylerin tutum ve davranışlarını doğrudan değiştirdiği düşüncesinin, yerini medyanın temel rolünün politik bilgi sağlamak olduğu düşüncesine bıraktığını vurgulamaktadır (2008, s. 595-596). Medyanın siyasal davranış ve tutumlarda doğrudan bir etkisinin olmadığı, bunun yerine seçmenleri siyasal konularda bilgilendirdiği kabulü, medyanın dolaylı yollarla seçmenler üzerinde tutum ve davranış geliştirme işlevini yüklediğini ima etmektedir. Bu anlamda medyada bilginin üretilmesi ve aktarılması kadar, seçmenlerin bu bilgiye ilgi duymasını sağlamak da önemli bir sorun haline dönüşmüştür.

Bu bağlamda medyada siyasal bilgi konusunda yeni eğilimlerin ortaya çıktığı görülmektedir. İngilizce “infotainment” olarak ifade edilen ve information (bilgi) ile entertainment (eğlence) kavramlarının bileşiminden üretilen, Türkçeye bilgilendiren eğlence, bilgelence ve bilgi-eğlence gibi kavramlarla çevrilen yeni bir bilgi ve bilgilenme türü yaygınlaşmaya başlamıştır. Lilleker, sosyal değişiklikler, teknolojik ilerlemeler ve kitle iletişim araçlarının pazar yöneliminin, siyasal enformasyonun geleneksel olmayan kanallardan iletilmesini arttırdığını belirtmektedir (2013, s. 138). Popüler kültürün de yaygınlaşmasıyla birlikte, siyasal bilgilenme biçimlerinin de popüler kültüre entegre olduğu ifade edilebilir. Bilgilendiren eğlence, esas itibariyle siyasal enformasyonun bir eğlence formuna sokulması ve izleyiciyi sıkmadan, ciddiyet dozunu düşürerek çeşitli siyasal içeriklerin aktarılmasını anlatmaktadır. Bu tarz bir bilgi aktarım süreci haberin magazinelleşmesi gibi bir eleştiriyi de beraberinde getirmiştir.

Infoteinment kavramını bilgelence olarak Türkçeleştiren Keskin, bu tipte bir formatın ortaya çıkmasında medyadaki rekabet ortamının etkili olduğunu vurgulamaktadır: “Bu rekabet nedeniyle televizyon program yapımcıları ve yayıncılarının, politik haber çerçevesinde de izleyicinin eğlence, heyecan, değişiklik ve hız beklentilerini karşılamak durumunda kaldıkları ifade edilmektedir. Dolayısıyla amaç duygusal anların yaygınlaştırılması yoluyla kitlesel çekiciliği elde etmektir” (2014, s. 38). Bilgilendiren eğlencenin ortaya çıkmasında hem medyanın rekabetçi ve kâr amacı güden yapısı belirleyici olmakta hem de eğlence kültürüyle şekillenen izleyici alışkanlıklarına haberin ve bilginin adapte edilmesi etkili olmuştur.

Siyasal bilginin edinilmesinde ve şekillenmesinde medya dışında temel bazı etmenlerin de belirleyici olduğu görülmektedir. Bunların başında bireylerin sahip olduğu sosyo-demografik özellikler gelmektedir.

Siyasal bilgiyi ölçmeye ve değerlendirmeye yönelik yapılan bazı çalışmalarda (Grönlund, 2007; Lizotte ve Sidman, 2009; Doğan ve Göker, 2011; Fraile, 2014; Barabas vd., 2014; Doğan ve Göker, 2018) siyasal bilgi ile cinsiyet arasında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmalara göre erkeklerin siyasal bilgi düzeyleri kadınlara oranla daha yüksektir. Diğer taraftan kadınlar ile erkekler arasında siyasal bilgi konusunda çeşitli farklılıklara da rastlanmıştır. Örneğin Bystrom’un verdiği bilgilere göre (2004, s. 453) yapılan çeşitli araştırmalar sonucunda erkeklerin kadınlara oranla daha iyi siyasal bilgi edindiği ve erkeklerin siyasal ilgisinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle siyasal bilgi konusunda, bilgi edinilen kaynakların ne olduğu ve çeşitliliği ile siyasete duyulan ilginin belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Erkeklerin çok daha çeşitli kaynaklardan bilgi edinmesi ve siyasete daha yüksek düzeyde ilgi göstermesi, kadınlara oranla yüksek düzeyde siyasal bilgi edinmesini kolaylaştırmaktadır. Siyasal bilgi konusunda cinsiyete göre farklılaşmalar oldukça yüksektir ancak diğer taraftan yaş, eğitim durumu, sosyo-ekonomik statü ve siyasal toplumsallaşma (Doğan ve Göker, 2018) gibi özelliklerin de siyasal bilgiyi etkilediği görülmektedir.

4. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ

Türkiye, 24 Haziran 2018 seçimleriyle birlikte fiilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine bir geçiş yapmıştır. Yönetim sisteminin değişmesi beraberinde seçim sisteminin de güncellenmesine ve seçimlerle ilgili çeşitli değişikliklerin yapılmasına neden olmuştur. Aydın (2016, s. 15) siyasal sistem değişikliğinin siyasal davranışa etkisine yönelik olarak, “bir ülkedeki siyasal sistemin bireylerin siyasal davranışları üzerinde de

etkisi vardır; bu etki, bir yönüyle siyasal kurumları etkilerken diğer yönüyle siyasal davranışları yeniden şekillendirmektedir” değerlendirmesinde bulunmaktadır. Bu anlamda siyasal sistemin ve seçim sisteminin değişmesi belirli bir siyasal kültürün geride bırakılmasını ve yeni sisteme uygun bir siyasal kültürün oluşumunu beraberinde getirmektedir. Diğer taraftan seçmenler açısından düşünüldüğünde, seçmenlerin de siyasal bilgilerini güncellemesi gerekmektedir.

Voltmer de benzer şekilde (2006, s. 4) yerleşik demokrasilerde vatandaşların siyasal bilgilerini uzun süre boyunca ve genellikle özel bir çaba sarf etmeden kazandığını belirtirken, yeni demokrasilerde vatandaşların şimdiye kadar bilmediği kurum ve prosedürlerle karşı karşıya kaldığının altını çizmektedir. Bir bakıma ortaya çıkan yenilikler, seçmenlerin siyasal kültüre adapte olabilmesi için özel bir çabayı ve bilgilendirme sürecini gerekli kılmakta; değişim ve dönüşümler, siyasal bilginin önemini arttırmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi; yasama ve yürütme organının seçimleri, seçimlerin yenilenme biçimi, yürütmenin görevleri, yargıya ilişkin bazı düzenlemeler, Cumhurbaşkanı ve Bakanların yargılama ve soruşturma usulleri, Cumhurbaşkanı Yardımcıları, Cumhurbaşkanının kararname yetkisi, bütçenin onaylanması (Gülener ve Miş, 2017, s. 7) gibi birçok hususta yeni düzenlemeleri hayata geçirmiştir. Diğer bir ifadeyle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi; yürütme ve yargı ile ilgili düzenlemeler, yasama ve yürütme organının seçimi ve seçimlerin uygulanması ile ilgili bazı değişiklikleri beraberinde getirmiştir (Karatepe vd., 2017; Yazıcı, 2018). Bu değişiklikler şu şekilde sıralanabilir:

- TBMM seçimleri 4 yılda bir yapılırken, yeni sistemle birlikte 5 yılda bir yapılmasına karar verilmiştir. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinin 5 yıl olması nedeniyle, milletvekili seçimlerinin de eş zamanlı yapılması amaçlanmıştır.
- TBMM’deki milletvekili sayısı 550’den 600’e çıkarılmıştır. Yeni düzenleme ile bazı illerin milletvekili sayısı değişmiştir.
- Milletvekili seçilme yaşı 25’ten 18’e düşürülmüştür.
- Cumhurbaşkanı adayı olabilmek için; mecliste grubu bulunan siyasi partilerin aday göstermesi veya 100.000 seçmenin bir kişiyi aday göstermesi koşulu getirilmiştir.
- Siyasi partiler kanunu ve seçim kanununda yapılan düzenlemeler ile partilerin seçimlerde “ittifak” yapabilmesi imkânı getirilmiştir. 7102 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 12. Maddesi’nde bu durum “Seçimlere katılma yeterliliği taşıyan siyasi partiler, ittifak yaparak seçime katılabilir. İttifak yapan siyasi partiler, kendi aday listelerini verir.” şeklinde yer almıştır.
- Seçim barajı uygulamasında da değişikliğe gidilerek, ittifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamının yüzde 10’u geçmesi halinde, bu siyasi partilerin her biri barajı geçmiş olarak kabul edilmiştir.

5. YÖNTEM

Bu çalışma kapsamında, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne ilişkin seçmenin siyasal bilgi düzeyi, seçmenlerin siyasal tercihleri ve bu siyasal tercihlerin şekillenmesine neden olan faktörler belirlenmeye çalışılmıştır.

Seçmenin Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne ilişkin siyasal bilgi düzeyini ortaya koymak, siyasal bilginin oluşmasında etkili olan değişkenleri tespit etmek; bunun yanında seçmenin yeni sisteme ve bu sistemde uygulamaya konulan değişikliklere bakış açısını belirlemek ve seçmen tercihine etki eden faktörleri ortaya koymak çalışmanın temel amaçlarıdır. Bu amaçlar çerçevesinde çalışmanın araştırma soruları şu şekilde sıralanabilir;

Araştırma Sorusu 1. 24 Haziran 2018 seçimleri öncesinde seçmen tercihinde etkili olan faktörler nelerdir?

Araştırma Sorusu 2. Seçmenlerin ittifaklara bakış açısı nasıldır?

Araştırma Sorusu 3. Yeni yönetim sistemi ile seçim sistemine ilişkin seçmenlerin siyasal bilgi düzeyleri nedir?

Araştırma Sorusu 4. Seçmenlerin siyasal tercihleri ve siyasal bilgilerinde anlamlı farklılıklara neden olan sosyo-demografik değişkenler nelerdir?

Araştırma Sorusu 5. Yaşam tarzı algısı, siyasete ilgi düzeyi ve siyasal kimlikler, seçmenlerin siyasal tercihleri ve siyasal bilgilerinde anlamlı farklılıklara neden olmakta mıdır?

İlgili araştırma sorularını cevaplamak amacıyla, 24 Haziran seçimi öncesinde, Cumhurbaşkanı ve Milletvekili adaylarının belirlenmesinin ardından Elazığ ilinde bir saha araştırması yapılmıştır. Saha araştırması 20-27 Mayıs 2018 tarihleri arasında yapılmış, araştırmadan elde edilen veriler, yüz yüze anket tekniği ile toplanmıştır. Anket formu 5'i açık uçlu olmak üzere 26 sorudan oluşmaktadır. Araştırma soru formu, öncelikli olarak 25 kişilik ön test grubuna uygulanmış, bu doğrultuda görülen eksiklikler ve anlaşılmayan sorular düzeltilerek anket uygulamasına geçilmiştir. Tesadüfi örnekleme yöntemiyle 1150 kişilik bir örneklem grubuna ulaşılmış, eksik ve yanıltıcı cevaplanan anket formlarının ayıklanmasının ardından 1105 anket formu analize tabi tutulmuştur.

Anket çalışmasından elde edilen veriler, SPSS paket programına aktarılarak basit frekans ve yüzde dağılımlarını içeren tablolar halinde sunulmuştur. Ayrıca, analiz kapsamında Ki Kare bağımsızlık testi (chi-square test of independence) uygulanmış, değişkenler arasındaki anlam ve ilişki düzeylerine ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

6. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma bulguları, örneklem grubunun sosyo-demografik özellikleri, siyasal kimlik tanımlamaları ve siyasete ilgi düzeyi ile siyasal davranış ve siyasal bilgi düzeyleri çerçevesinde sistematize edilerek sunulmaktadır. Diğer taraftan bu sistematik kapsamında, incelenen konular ve bu konulara etki eden demografik değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlılık durumunu ortaya koymak amacıyla Ki Kare testi sonuçlarına yer verilmektedir.

6.1. Sosyo-Demografik Özellikler

Örneklem grubunun sosyo-demografik özellikleri şu şekilde betimlenebilir:

Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde 354'ünün kadın (% 32,0), 751'inin ise erkek (% 68,0) olduğu görülmektedir.

Yaş göre değerlendirildiğinde, 387 kişinin (% 35,0) 18-25 yaş aralığında, 224 kişinin (% 20,3) 26-35 yaş aralığında, 188 kişinin (% 17,0) 36-45 yaş aralığında, 126 kişinin (% 11,4) 46-55 yaş aralığında, 128 kişinin (11,6) 56-65 yaş aralığında olduğu görülmektedir. 52 kişi ise (% 4,7) 66 ve üzeri yaş kategorisi içerisinde yer almaktadır.

Eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde, örneklem grubunun yoğunluklu olarak lise ve lisans düzeyinde bir eğitim seviyesinde olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre ilköğretim düzeyinde 138 kişi (% 12,5), ortaokul/ilköğretim kategorisinde 140 kişi (% 12,7), lise düzeyinde 315 kişi (28,5), lisans düzeyinde 383 kişi (% 34,7), lisansüstü düzeyde 41 kişi (% 3,7) bulunmaktadır. Örneklem grubunda 26 kişi ise okuryazar değildir.

Örneklem grubunda mesleklere göre 71 kişi (% 6,4) kamu personeli, 117 kişi (% 10,6) işçi, 191 kişi (% 17,3) esnaf, 326 kişi (% 29,5) öğrenci, 73 kişi (% 6,6) emekli, 105 kişi (% 9,5) özel sektör çalışanı, 118 kişi (10,7) ev hanımı, 43 kişi (% 3,9) işsiz kategorisinde bulunmaktadır. 52 kişi ise (% 4,7) diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Gelir durumuna göre değerlendirildiğinde örneklem grubu içerisinde 151 kişi (% 13,7) 1300 TL'ye kadar bir gelir düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir. 1300-2000 gelir aralığında 306 kişi (% 27,7) bulunmaktadır. 2000-3000 gelir aralığında 164 kişi (% 14,8), 3000-4000 ve 4000 TL üzeri gelir aralıklarında ise 79'ar kişi (% 7,1) yer almaktadır.

Medeni duruma göre dağılım ise şu şekildedir; 498 kişi (% 45,1) evli, 556 kişi ise (% 50,3) bektardır. 51 kişi (% 4,6) ise diğer (boşanmış ve dul) kategorisinde yer almaktadır.

Örneklem grubunun sosyo-demografik özellikleri, farklı kategorilerde yer alan bireylerin, siyasal ilgi, davranış ve bilgi durumlarını görmek ve tespit etmek bakımından önem taşımaktadır. Siyasal davranışı ve siyasal bilgi düzeyini etkileyen birçok sosyolojik faktör olmakla birlikte, bireylerin sahip olduğu özelliklerin, öncelikle bilgi düzeyinde sonrasında ise siyasal tercihlerde belirleyici roller üstlendiği yapılan çalışmalarda

tespit edilmiştir. Örneğin bu konuda, özellikle de kültürel ve toplumsal belirleyenlerin de etkisiyle, cinsiyetin önemli bir değişken olduğu bilinmektedir. Yaş, eğitim ve gelir düzeylerinin de siyasal bilgi ve siyasal davranışı doğrudan etkileyen değişkenler olduğu ifade edilebilir. Bu nedenle örneklem grubunun sosyo-demografik özelliklerinin, siyasal bilgiye ve davranışa ilişkin etkilerinin belirlenmesi çalışma açısından önem taşımaktadır. Diğer taraftan bu özelliklerin yanında bireylerin kendilerini siyasal açıdan nasıl tanımladıkları, sahip oldukları siyasal kimliğin özellikleri ve nihayetinde siyasete ilgi düzeyi de önemli değişkenler olarak kabul edilmektedir.

6.2. Siyasal Kimlik ve Siyasete İlgili Düzeyi

Yaşam tarzı, siyasal kimliğin oluşumunda ve siyasal tercihlerin şekillenmesinde önemi giderek artan bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Siyasal kimliğin oluşumunda belirleyici bir faktör olarak yaşam tarzlarının, Türkiye özelinde değerlendirildiğinde, genellikle modernlik ile muhafazakârlık düzleminde şekillendiği görülmektedir. Bu bağlamda örneklem grubuna, kendilerini hangi yaşam tarzı içerisinde değerlendirdikleri sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen bulgulara göre örneklem grubunun önemli bir çoğunluğunun (487 kişi - % 44,1) kendisini muhafazakâr yaşam tarzı içerisinde değerlendirdiği görülmektedir.

Tablo 1. Yaşam Tarzı Algısı

Yaşam Tarzı	F	%
Modern	389	35,2
Muhafazakâr	487	44,1
Fikrim Yok/Cevap Yok	229	20,7
Toplam	1105	100,0

Diğer taraftan 389 kişi ise (% 35,2) kendisini modern yaşam tarzı içerisinde konumlandırmaktadır. Seçmenlerin sahip olduğu yaşam tarzı ile benzer yaşam tarzlarının siyasi karşılığı olarak konumlanan siyasal partilere oy verme davranışı arasında birbirini besleyen bir ilişki biçiminin olduğu kabul edilebilir. Elazığ örneğinde değerlendirildiğinde, geçmişten günümüze seçimlerde ortaya çıkan sonuçlar ile yaşam tarzı algısı arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu kabul edilebilir. Ancak belirtmek gerekirse, örneklem grubunun önemli bir kısmının (229 kişi - % 20,7) yaşam tarzı konusunda fikir beyan etmemesi dikkat çekmektedir. Bu durum, yaşam tarzı konusunda her bireyin belirli bir algıya sahip olmadığını bir göstergesi olarak kabul edilebileceği gibi, yaşam tarzının durağan ve sabit olmadığı, zamanla değişime uğrayabileceğini veya en azından bir geçişkenliği içerisinde barındırdığını göstermektedir. Bu çalışmada yaşam tarzı ile diğer değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlılık düzeyinin belirlenmesi de amaçlandığı için, yaşam tarzı ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bilgilere de yer verilecektir.

Tablo 2. Örneklem Grubunun Siyasi Görüş Açısından Kendini Tanımlama Biçimi

Tanımlama	F	%
Demokrat	119	10,8
Muhafazakâr	181	16,4
Sosyal Demokrat	64	5,8
İslamcı	119	10,8
Solcu	54	4,9
Muhafazakâr-Demokrat	71	6,4
Atatürkçü/Kemalist	65	5,9
Milliyetçi	284	25,7
Diğer	34	3,1
Fikrim yok - Bilmiyorum	114	10,3
Toplam	1105	100,0

Siyasal tercihlere yön veren bir diğer faktör ise bireyin kendisini siyaseten nasıl tanımladığıdır. Seçmenlerin siyasal tercihleri ile siyasal kimliği arasında birbiriyle örtüşen ve birbirini tamamlayan mantıksal ve anlamlı bir ilişkinin var olması beklenmektedir. Dolayısıyla seçmenlerin kendilerini siyaseten nasıl tanımladığı, nasıl bir tercihte bulunacağını göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Elazığ örneğinde yapılan bu çalışmada, örneklem grubunun büyük bir çoğunluğunun sırasıyla milliyetçi, muhafazakâr, İslamcı ve demokrat seçeneklerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Diğer tarafta ise Kemalist, sosyal demokrat ve solcu tanımlamaları yer almaktadır. Bu bağlamda bireylerin yaşam tarzı algıları ile siyaseten kendilerini tanımlama biçimleri arasında bir ilişki olup olmadığı sorulabilir. Yaşam tarzı algısı ile siyasal kimlik arasında yapılan Ki Kare testi sonucuna göre ($\chi^2 = 370,001$ df= 18 p= .00 < .05) bahsi geçen iki değişken arasında anlamlı bir ilişki vardır. Şöyle ki kendisini muhafazakâr yaşam tarzı içerisinde değerlendiren katılımcıların, modern yaşam tarzı içerisinde görenlere oranla; muhafazakâr, İslamcı, muhafazakâr demokrat ve milliyetçi tanımlamaları içerisindeki yoğunluklarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Kendini modern yaşam tarzı içerisinde değerlendiren katılımcıların ise muhafazakârlara oranla; demokrat, solcu, Kemalist ve sosyal demokrat tanımlamalarında daha çok yoğunlaştığı görülmektedir. Bu nedenle, yaşam tarzı algısı ile siyasal kimlik arasında birbirini besleyen ve anlamlı farklılıkların ortaya çıkmasına neden olan bir ilişkinin olduğu ifade edilmelidir.

Tablo 3. Siyasete İlgili Düzeyi

İlgi Düzeyi	F	%
Hiç ilgim yok	166	15,0
Az ilgiliyim	274	24,8
Orta Derecede İlgiliyim	393	35,6
Çok ilgiliyim	203	18,4
Fikrim Yok/Cevap Yok	69	6,2
Toplam	1105	100,0

Siyaset her ne kadar toplum içerisindeki herkesi ilgilendiren bir olgu olsa da herkesin bir siyasi görüşü veya seçim dönemlerinde bir siyasi tercihi bulursa da bireylerin siyasete ilişkin ilgi düzeyi birbirinden farklıdır. Bu nedenle seçmenlerin siyasal tercihlerinin şekillenmesinde ve özellikle seçim dönemlerinde siyasal gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmasında siyasete duyduğu ilgi düzeyi belirleyici olmaktadır. Bireylerin siyasete ilgisi arttıkça yeni ve güncel gelişmeler hakkında bilgi ve fikir sahibi olması kolaylaşmaktadır. Diğer taraftan ilgi düzeyi azaldıkça bilgi edinme süreçlerinin de daha az olması beklenmektedir. Bu nedenlerle siyasal ilgi düzeyi ile siyasal bilgilenme süreçleri arasında anlamlı bir bağın olduğu varsayılmaktadır. Araştırmaya katılan örneklem grubunun kendi ilgi düzeylerine ilişkin yargılara bakıldığında, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (% 35,6) orta düzey bir ilgiye sahip olduğu görülmektedir. Az ilgiliyim (% 24,8) diyenler ile çok ilgiliyim (% 18,4) diyenlerin oranlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir. Hiç ilgim yok diyenlerin oranları ise % 15,0'dır.

Siyasete ilgi düzeyi ile çeşitli sosyo-demografik özellikler arasında anlamlı bir ilişkinin olması beklenebilir. Örneğin, Türkiye özelinde değerlendirildiğinde erkeklerin kadınlara oranla siyasete daha çok ilgi duyduğu daha önce yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir. Bunun dışında eğitim, yaş, meslek ve gelir durumunun da belirleyici olduğu görüşü hakimdir.

Bu araştırmanın örneklem grubu çerçevesinde değerlendirildiğinde siyasete ilgi düzeyi ile cinsiyet ($\chi^2 = 41.506$ df= 4 p= .00 < .05) ve gelir durumu ($\chi^2 = 35.361$ df= 20 p= .018 < .05) arasında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Buna göre erkeklerin ilgi düzeyinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu, gelir düzeyi arttıkça da ilgi düzeyinde anlamlı bir artışın olduğu belirlenmiştir. Mesleğe göre değerlendirildiğinde de ($\chi^2 = 76.520$ df= 36 p= .00 < .05) kamu personeli olan katılımcılar arasında yüksek ilgi düzeyinin daha yoğun

olduğu gözlemlenmiştir. Yine cinsiyete bağlı olmak kaydıyla, ev kadınlarında yüksek ilgi düzeyinin en düşük oranda olduğu belirlenmiştir.

6.3. Siyasal Davranış

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte seçmenler yeni bir seçim sürecini ve karar alma aşamasını deneyimlemiştir. Yeni sistemle birlikte, hem parlamento seçimleri hem de Cumhurbaşkanı seçimi yapılmıştır. Süreç içerisinde partilerin, hem Cumhurbaşkanlığı hem de milletvekili seçimlerinde ittifak kurduğu bilinmektedir. Araştırmanın bu bölümünde, ortaya çıkan bu yeniliklerle birlikte, seçmen davranışına etki eden faktörler sunulacaktır.

Tablo 4. Milletvekili Seçiminde Önemlenen Faktör

Önemlenen Faktör	F	%
Cumhurbaşkanı adayının partisi	343	31,0
Milletvekili adayının partisi	86	7,8
Her ikisine de bakacağım	280	25,3
Her zaman oy verdiğim partiye oy vereceğim	203	18,4
Diğer	84	7,6
Fikrim Yok/Cevap Yok	109	9,9
Toplam	1105	100,0

Seçmen tercihinin etki eden birçok faktör bulunmakla birlikte, bu faktörlerden en çok parti, aday ve liderin ön plana çıktığı ifade edilebilir. Araştırma kapsamında örneklem grubuna milletvekili seçiminde önemlenen faktör sorulmuştur. Elde edilen bulgular, Cumhurbaşkanı adayının, milletvekili seçimlerinde de belirleyici bir güce sahip olduğunu ortaya koymaktadır. 343 kişinin (% 31,0) bu yönde tercihinin kullanması liderlik olgusunun milletvekili seçimlerinde de etkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Cumhurbaşkanı adayının partisine oy verme tercihinin, aynı zamanda “her zaman oy verilen partiye oy verme” tercihinin de önüne geçtiğini vurgulamak gerekmektedir.

Milletvekili seçimlerinde önemlenen faktör ile cinsiyet, yaş, meslek, eğitim durumu ve gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda katılımcıların yaşam tarzı algısı, siyasete ilgi düzeyi ve siyaseten kendini tanımlama biçimleri ile önemlenen faktörler arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir.

Cinsiyete göre değerlendirildiğinde ($\chi^2 = 15,174$ $df = 5$ $p = .010 < .05$) anlamlı farklılığın “Cumhurbaşkanı adayının partisi” seçeneğinde ortaya çıktığı ve kadınların bu seçenekte daha çok yoğunlaştığı ifade edilebilir. Yaşa göre değerlendirildiğinde ($\chi^2 = 74,920$ $df = 25$ $p = .00 < .05$) de benzer bir durum söz konusudur. Katılımcıların yaşı ilerledikçe Cumhurbaşkanı adayının partisinin dikkate alınma oranlarında anlamlı bir artış görülmekte, diğer taraftan gençlerde ise cumhurbaşkanı adayının partisi ile milletvekili adayının partisinin “her ikisini” dikkate alma oranlarında artışın olduğu belirlenmiştir. Eğitim seviyesine göre de ($\chi^2 = 94,078$ $df = 30$ $p = .00 < .05$) lisans ve lisansüstü eğitim seviyesinde Cumhurbaşkanı adayının partisini önemseme oranlarının giderek düştüğü, her ikisini dikkate alma oranlarının anlamlı bir şekilde yükseldiği görülmektedir.

Katılımcıların yaşam tarzı algısı ile önemlenen faktör arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2 = 46,172$ $df = 10$ $p = .00 < .05$). Buna göre kendisini modern yaşam tarzı içerisinde değerlendiren katılımcıların daha düşük oranda (% 26,2) Cumhurbaşkanı adayının partisini önemsemediği, muhafazakâr yaşam tarzına sahip olanlarda ise bu oranın (% 37,2) çok daha yüksek olduğu görülmektedir. Siyasete ilgi düzeyine

göre ele alındığında ($\chi^2 = 119,916$ $df = 20$ $p = .00 < .05$) siyasete ilgi düzeyi arttıkça Cumhurbaşkanı adayının partisinin önemsenme oranlarının anlamlı bir şekilde arttığı ifade edilebilir. Siyasal kimlik tanımlamaları dikkate alındığında ($\chi^2 = 157,563$ $df = 45$ $p = .00 < .05$) Cumhurbaşkanı adayının partisinin önemsenmesine dair oranların sırasıyla; muhafazakâr, demokrat, muhafazakâr-demokrat ve İslamcı seçeneklerinde çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. Cumhurbaşkanı Seçiminde Önemsenen Faktör

Önemsenen Faktör	F	%
Parti	232	21,0
Cumhurbaşkanı Adayı	643	58,2
Diğer	85	7,7
Fikrim yok, Cevap yok	145	13,1
Toplam	1105	100,0

24 Haziran 2018 seçimlerinin ana ilgi uyandıran kısmı ise kuşkusuz Cumhurbaşkanlığı seçimleri olmuştur. Cumhurbaşkanlığı seçiminde aday ile parti faktörleri göz önünde bulundurulduğunda Cumhurbaşkanı adayının örneklem grubu tarafından çok daha yoğun bir şekilde önemsendiği görülmektedir. Dolayısıyla partinin hangi adayı gösterdiğinden ziyade, Cumhurbaşkanı adayının kim olduğu seçmen tarafından daha fazla önemsenmektedir denilebilir.

Cumhurbaşkanı seçimi söz konusu olduğunda, milletvekili seçimlerinin aksine sosyo-demografik değişkenler ile Cumhurbaşkanı seçiminde önemsenen faktör değişkeni arasında sadece eğitim düzeyi çerçevesinde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Buna göre ($\chi^2 = 37,810$ $df = 18$ $p = .004 < .05$) eğitim seviyesi arttıkça Cumhurbaşkanı adayının önemsenme oranlarında anlamlı bir artışın olduğu ifade edilebilir.

Bunun yanında yaşam tarzı algısı, siyasete ilgi düzeyi ve siyasal kimlik tanımlamalarının Cumhurbaşkanı seçiminde önemsenen faktörlerin şekillenmesinde anlamlı farklılıklara neden olduğu belirlenmiştir. Buna göre; yaşam tarzı algısı ($\chi^2 = 65,360$ $df = 6$ $p = .00 < .05$) çerçevesinde muhafazakârların (% 65,7) modern yaşam algısına sahip olanlara göre (% 56,6) daha yüksek oranda “Cumhurbaşkanı adayı”ni önemsedini ifade edebiliriz. Siyasete ilgi düzeyine göre değerlendirildiğinde ($\chi^2 = 63,937$ $df = 12$ $p = .00 < .05$) ilgi düzeyi arttıkça Cumhurbaşkanı adayını önemseme oranlarının arttığı gözlemlenmektedir. Siyasal kimliklere göre de ($\chi^2 = 64,965$ $df = 27$ $p = .00 < .05$) kendini muhafazakâr, muhafazakâr demokrat, demokrat ve İslamcı olarak tanımlayan katılımcılar arasında Cumhurbaşkanı adayının önemsenme oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Oy Verme Kararının Netleşme Zamanı

Görüş	F	%
Oy Vereceğim Parti Her Zaman Bellidir	539	48,8
Adaylar Belirlendikten Sonra	317	28,7
Seçim Kampanyalarını Takip Ettikten Sonra	66	6,0
Seçimden Birkaç Gün Önce	22	2,0
Sandık Başında	68	6,2
Fikrim Yok/Cevap Yok	93	8,4
Toplam	1105	100,0

Seçmenlerin karar verme aşamaları; seçmenlerin kişisel özellikleri, parti ve lider aidiyetleri ile güncel siyasal gelişmeler çerçevesinde şekillenebilmektedir. Bu nedenle bazı seçmenlerin kararları önceden bellidir ve değişme ihtimali çok düşüktür. Bazı kararsız seçmenler ise süreci takip ederek kararlarını netleştirebilmektedir. Bu durumda da çevresel ve güncel gelişmelerin ve büyük oranda seçim kampanyalarının belirleyici olduğu ifade edilebilir. Örneklem grubundan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (% 48,8) oy verdiği partinin her zaman belli olduğu, dolayısıyla kararlı seçmen kategorisi içerisinde değerlendirilebileceği ve partiyi dikkate aldığı görülmektedir. Adaylar belirlendikten sonra kararının netleştiğini belirten katılımcıların oranı ise % 28,7'dir. Siyasal iletişim ve kampanyalar bağlamında değerlendirildiğinde, bu konuların örneklem grubunun çok küçük bir kısmı (% 6,0) tarafından dikkate alındığı görülmektedir. Diğer taraftan son ana kadar kararı netleşmeyen bir grubun bulunduğu (% 6,2) da belirtilmelidir. Elde edilen verilere göre, seçmenlerin önemli bir kısmının kararının çok önceden belli olduğu ve süreç içerisinde bu kararın değişme olasılığının ise oldukça düşük olduğu ifade edilebilir.

Oy verme kararının netleştiği zaman ile yaş ve eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu konuda yaşam tarzı algısı, siyasete ilgi düzeyi ve siyasal kimlik tanımlamaları arasında da anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Buna göre yaş değişkeni göz önünde bulundurulduğunda ($\chi^2 = 52,341$ $df = 25$ $p = .001 < .05$) “oy vereceğim parti her zaman bellidir” seçeneğindeki oranların yaş ilerledikçe arttığı belirlenmiştir. Eğitim durumuna göre ($\chi^2 = 58,530$ $df = 30$ $p = .001 < .05$) eğitim seviyesi arttıkça “oy vereceğim parti her zaman bellidir” seçeneğindeki yoğunluğun anlamlı bir şekilde azaldığı görülmektedir. Ayrıca eğitim seviyesi yükseldikçe adayların belirlenmesinin ardından ya da seçim kampanyalarını takip ettikten sonra seçeneklerindeki yoğunluğun arttığı da belirtilebilir.

Yaşam tarzı algısına göre ($\chi^2 = 70,889$ $df = 10$ $p = .00 < .05$) “oy vereceğim parti her zaman bellidir” seçeneğindeki yoğunlaşmanın muhafazakâr yaşam algısına sahip katılımcılarda daha yüksek olduğu görülmektedir. Siyasete ilgi düzeyi ($\chi^2 = 276,400$ $df = 20$ $p = .00 < .05$) arttıkça “oy vereceğim parti her zaman bellidir” seçeneğindeki yoğunlaşmanın da anlamlı bir şekilde arttığı belirtilebilir. Siyasal kimlikler açısından değerlendirildiğinde de ($\chi^2 = 152,501$ $df = 45$ $p = .00 < .05$) “oy vereceğim parti her zaman bellidir” seçeneğindeki yoğunlaşmaların daha çok sırasıyla solcu, muhafazakâr, demokrat, İslamcı ve muhafazakâr demokrat kimlik algısına sahip katılımcılarda yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Ayrıca seçim kampanyalarını takip ettikten sonra kararının netleştiğini belirten görüşün daha çok solcu ve Kemalist seçeneklerinde artış gösterdiği söylenebilir.

Tablo 7. 24 Haziran Seçimindeki Oy Verme Davranışı

	F	%
Cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliğinde aynı partiye oy vereceğim	558	50,5
Cumhurbaşkanlığında farklı, milletvekilliğinde farklı partilere oy vereceğim	273	24,7
Diğer	81	7,3
Fikrim Yok/Cevap Yok	193	17,5
Toplam	1105	100,0

24 Haziran seçimlerinde örneklem grubuna, Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçiminde nasıl bir yol izleyeceği sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen veriler çerçevesinde Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçiminde örneklem grubunun çoğunluğunun (% 50,5) aynı partiyi tercih edeceği düşüncesine sahip olduğu belirlenmiştir. Her iki seçimde farklı partileri tercih edeceğini belirtenlerin oranı ise % 24,7'dir. Bu veriler, seçmen tercihinin, her iki seçimde çoğunlukla belirli bir siyasi parti ekseninde şekillendiğini göstermektedir.

24 Haziran seçimlerinde oy verme davranışı ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Buna göre ($\chi^2 =42,149$ $df= 15$ $p= .00 < .05$) yaş ilerledikçe aynı partiye oy verme oranlarının giderek yükseldiği, farklı partilere oy verme düşüncesinin ise giderek azaldığı ifade edilebilir. Oy verme davranışı ile yaşam tarzı algısı, siyasete ilgi düzeyi ve siyasal kimlik tanımlamaları arasında da anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Yaşam tarzı algısına göre ($\chi^2 =45,005$ $df= 6$ $p= .00 < .05$) kendisini muhafazakâr yaşam tarzı içerisinde değerlendiren katılımcılar arasında aynı partiye oy verme oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Siyasete ilgi düzeyi göz önünde bulundurulduğunda ($\chi^2 =63,229$ $df= 12$ $p= .00 < .05$) ilgi düzeyi arttıkça aynı partiye oy vereceğini söyleyenlerin oranlarında anlamlı bir artışın olduğu belirtilebilir. Diğer taraftan siyasal kimlik konusunda da anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2 =103,704$ $df= 27$ $p= .00 < .05$). Buna göre kendilerini muhafazakâr ve muhafazakâr demokrat olarak tanımlayan katılımcılarda aynı partiye oy verme düşüncesinin çok daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

6.4. İttifaklar Hakkındaki Görüşler

24 Haziran seçimlerinin ayırıcı taraflarından biri de siyasi partilerin ittifak kurma yoluna gitmiş olmasıdır. Türkiye’de ilk kez denenen bir olgu olarak siyasi partilerin ittifakına seçmenlerin bakış açısı önem kazanmıştır. Bu nedenle yapılan bu çalışmada seçmenlerin ittifaklara ilişkin genel tutumu belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 8. Cumhurbaşkanlığı Seçiminde Siyasi Partilerin İttifakı Hakkındaki Görüş

Görüş	F	%
Doğru Buluyorum	544	49,2
Yanlış Buluyorum	268	24,3
Kararsızım	170	15,4
Fikrim Yok/Cevap Yok	123	11,1
Toplam	1105	100,0

24 Haziran seçimlerinde, Ak Parti ile Milliyetçi Hareket Partisi, Cumhurbaşkanlığı seçiminde “Cumhur İttifakı” çerçevesinde ortak aday belirlemiş ve desteklemişlerdir. Buna göre partiler Cumhurbaşkanlığı seçiminde ortak tavır sergilemiş, milletvekili seçimlerinde ise kendi listeleriyle bir ittifak çatısı altında seçime girmişlerdir. Büyük Birlik Partisi kurumsal olarak ittifaka dâhil olmasa da, Ak Parti kontenjanından milletvekili adayı çıkararak ittifaka dolaylı da olsa dâhil olmuştur. Diğer taraftan Cumhuriyet Halk Partisi, İyi Parti ve Saadet Partisi ise “Millet İttifakı” etrafında birleşmişlerdir. Millet İttifakı çerçevesinde, ilgili siyasi partilerin her biri kendi Cumhurbaşkanı adayını ve milletvekili adaylarını çıkarmıştır. Bu nedenle 24 Haziran seçimlerinde, hem Cumhurbaşkanlığı seçiminde hem de parlamento seçimlerinde fiili bir ittifak sisteminin yürürlükte olduğu değerlendirilebilir.

Seçmenlerin bu ittifak anlayışını değerlendirme biçimi ise örneklem grubundan elde edilen veriler çerçevesinde çoğunlukla (% 49,2) olumlu bir karşılık bulmuştur. Diğer taraftan bu konuda olumsuz düşünenler (% 24,3) ile kararsız (%15,4) kalanların oranı birlikte düşünüldüğünde verilerin kayda değer olduğu görülmektedir.

Cumhurbaşkanlığı seçiminde partilerin ittifak kurmasına ilişkin kanaat ile siyasete ilgi düzeyi, yaşam tarzı algısı ve siyasal kimlik tanımlamaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Siyasete ilgi durumuna göre ($\chi^2 =87,255$ $df= 12$ $p= .00 < .05$), ilgi düzeyi arttıkça ittifakları doğru bulma oranlarının yükseldiği değerlendirilebilir. Ayrıca siyasete ilgi düzeyi düştükçe, bu konudaki kararsızlığın da yoğunlaştığı belirtilmelidir. Yaşam tarzı algısına göre de ($\chi^2 =61,551$ $df= 6$ $p= .00 < .05$) muhafazakârların ittifakları doğru bulma oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Siyasal kimlik tanımlamalarına göre de ($\chi^2 =135,368$ $df=$

27 $p = .00 < .05$) ittifakları doğru bulma oranının sırasıyla muhafazakâr, muhafazakâr demokrat ve milliyetçi seçmenlerde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9. Milletvekili Seçiminde Siyasi Partilerin İttifakı Hakkındaki Görüş

Görüş	F	%
Doğru Buluyorum	489	44,3
Yanlış Buluyorum	324	29,3
Kararsızım	179	16,2
Fikrim Yok/Cevap Yok	113	10,2
Toplam	1105	100,0

Milletvekili seçimlerinde yapılan ittifak konusunda da benzer bir durum olmakla birlikte, ittifakı doğru bulanların (% 44,3) oranının düştüğü, yanlış bulanların oranının ise az da olsa yükseldiği (% 29,3) ifade edilebilir. Bu bağlamda seçmenlerin çoğunlukla ittifaklara olumlu baktığı, ancak milletvekili seçimlerinde ittifaklara olumlu bakışın biraz düştüğü sonucuna ulaşılabilir.

Cumhurbaşkanı seçimlerinde ittifak yapılmasına ilişkin tutumlarda olduğu gibi, milletvekili seçimlerinde ittifak kurma konusunda ortaya çıkan tutumların, benzer düzlemde siyasete olan ilgi, yaşam tarzı algısı ve siyasal kimlik tanımlamaları çerçevesinde anlamlı farklılıklar taşıdığı tespit edilmiştir.

Tablo 10. Partinizin İttifak Yaptığı Partiye Tavrınız Olumsuzsa Tercihiniz Ne Yönde Olur

Görüş	F	%
Yine de daha önce oy verdiğim partinin ittifakına oy veririm	496	44,9
Bir başka partiye/ittifaka oy veririm	278	25,2
Oy Kullanmam	305	27,6
Cevap Yok	26	2,4
Toplam	1105	100,0

İttifakların, desteklenen siyasi partiye ilişkin mevcut tutumu değiştirip değiştirmediği konusu da siyasal davranış ve tercihler açısından önemli bir veri olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda örneklem grubunun büyük bir bölümünün (% 44,9) kendi siyasi partisini desteklemeye devam edeceği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan katılımcıların bir kısmının (% 25,2) başka bir parti veya ittifaka yöneleceği ya da (% 27,6) oy kullanmamayı tercih edeceği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda siyasi partilerin hangi siyasi parti ile ittifak içerisinde bulunacağı, seçmenlerin önemli bir kısmı açısından olumsuz bir tutumu da beraberinde getireceğini göstermesi bakımından önemlidir.

Bu konudaki görüşlerin örneklem grubunun yaş ve eğitim durumuna bağlı olarak şekillendiği tespit edilmiştir. Bunun yanında yaşam tarzı algısı, siyasete olan ilgi ve siyasal kimliklerin de konunun değerlendirilmesinde etkili faktörler olduğu ifade edilebilir. Yaşa göre ($\chi^2 = 57,884$ $df = 15$ $p = .00 < .05$) değerlendirildiğinde “yine de daha önce oy verdiğim partinin ittifakına oy vereceğini” belirtenlerin oranlarının yaş ilerledikçe arttığı görülmektedir. Eğitim durumuna göre ($\chi^2 = 40,368$ $df = 18$ $p = .002 < .05$) değerlendirildiğinde, eğitim seviyesi düştükçe aynı partinin ittifakına oy verme kararlılığının artış gösterdiği tespit edilmiştir.

Yaşam tarzı algısına göre de anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2 = 20,827$ $df = 6$ $p = .002 < .05$). Kendini muhafazakâr yaşam tarzı içerisinde değerlendiren katılımcıların aynı partiye oy verme eğiliminin daha yüksek olduğu görülmektedir. Siyasete ilgi düzeyi bağlamında ($\chi^2 = 46,170$ $df = 12$ $p = .00 < .05$) ilgi düzeyi arttıkça aynı partiye oy kullanma eğiliminin az da olsa arttığı görülmektedir. Diğer taraftan bu konudaki esas anlamlı farklılığın “oy kullanmama” tavrında olduğu görülmektedir. “Oy kullanmam” tavrının en çok siyasal ilgi düzeyinin en düşük olduğu grupta yoğunlaştığı ifade edilebilir. Siyasal kimlik tanımlamaları çerçevesinde ($\chi^2 = 89,834$ $df = 27$ $p = .00 < .05$) muhafazakâr, demokrat, İslamcı ve milliyetçi seçmen gruplarının aynı siyasi partiye destekleme oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Elde edilen bu veriler, parti aidiyeti ve seçmen kararlılığının oluşmasında etkili olan faktörleri göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

6.5. Siyasal Bilgi

Siyasal bilgi seçmen davranışlarına yön veren temel etkenlerden biridir. 24 Haziran seçimleriyle birlikte yeni bir hükümet sisteminin yürürlüğe girmesi ve beraberinde ortaya çıkan değişiklikler, seçimlere ve siyasal sisteme ilişkin seçmenlerin sahip olduğu siyasal bilginin güncellenmesini gerekli kılmıştır.

Tablo 11. Yönetim Sisteminin Adına İlişkin Bilgi Durumu

Yönetim Sisteminin Adı	F	%
Parlamber Sistem	178	16,1
Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi	560	50,7
Başkanlık Sistemi	213	19,3
Kararsızım	29	2,6
Bilgim Yok	87	7,9
Cevap Yok	38	3,4
Toplam	1105	100,0

Özellikle siyasal sistemin ismi konusunda kitle iletişim araçlarında haberler ve programlar yoluyla ve siyasal aktörlerin yaptığı açıklamalarla yeni sistemin ismine dair kamuoyunda çeşitli bilgilendirme faaliyetlerinin yapıldığı bilinmektedir. Örneklem grubunun yeni yönetim sisteminin ismine ilişkin yarısından çoğunun (% 50,7) doğru bir bilgiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan kamuoyunda sıklıkla kullanılan “Başkanlık Sistemi” tanımlamasının da yanıltıcı bir bilgi olarak seçmenler nezdinde yer edindiği anlaşılmaktadır.

Yönetim sisteminin adına ilişkin bilgi durumu ile cinsiyet, yaşam tarzı algısı, siyasete ilgi düzeyi ve siyasal kimlikler arasında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyete göre ($\chi^2 = 31,289$ $df = 5$ $p = .00 < .05$) erkeklerin doğru bilgiye sahip olma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Yaşam tarzı algısına göre değerlendirildiğinde ($\chi^2 = 38,587$ $df = 10$ $p = .00 < .05$) kendini muhafazakâr yaşam tarzı içerisinde değerlendiren katılımcılar arasında doğru bilgi oranının daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Siyasete ilgi düzeyinin de doğru bilgiye sahip olma üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olduğu anlaşılmaktadır ($\chi^2 = 93,516$ $df = 20$ $p = .00 < .05$). Buna göre ilgi düzeyi arttıkça doğru bilgiye sahip olma oranlarının da arttığı gözlemlenmektedir. Siyasal kimlik bağlamında değerlendirildiğinde ($\chi^2 = 87,163$ $df = 45$ $p = .00 < .05$) sırasıyla muhafazakar demokrat, muhafazakar, milliyetçi ve solcu seçmenlerde doğru bilgi oranlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 12. Oy Kullanılacak Alanlara İlişkin Bilgi Durumu

Oy Kullanılacak Alanlar	F	%
Cumhurbaşkanı	195	17,6
Milletvekili	59	5,3
Cumhurbaşkanı ve Milletvekili	743	67,2
Belediye Başkanı	6	,5
Muhtar	7	,6
Bakan	4	,4
Cevap Yok	91	8,2
Toplam	1105	100,0

24 Haziran seçimlerinde milletvekili ve Cumhurbaşkanı seçimi gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda seçmenlerin önemli bir çoğunluğunun (% 67,2) seçimlerden önce hangi alanlarda oy kullanılacağını bildiği elde edilen verilerden hareketle ifade edilebilir.

Oy kullanılacak alanlara ilişkin bilgi durumu ile cinsiyet, yaş ve eğitim durumu arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiş. Bununla birlikte, yaşam tarzı algısı, siyasete ilgi düzeyi ve siyasal kimlik açısından da anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Sosyo-demografik değişkenler etrafında değerlendirildiğinde; cinsiyete göre ($\chi^2 = 14,230$ df= 6 p= .027 < .05) erkeklerdeki doğru bilgiye sahip olma oranının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Yaşa göre değerlendirildiğinde ($\chi^2 = 45,112$ df= 30 p= .038 < .05) yaş arttıkça doğru bilgiye sahip olma oranının anlamlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Ancak belirtmek gerekirse 66 ve üzeri yaş grubu bu durumun istisnasıdır. Bu grup içerisindeki doğru bilgi oranının gençlere oranla daha düşük olduğu görülmektedir. Eğitim durumuna göre ($\chi^2 = 54,147$ df= 36 p= .027 < .05) değerlendirildiğinde eğitim düzeyi arttıkça doğru bilgiye sahip olma oranlarının anlamlı bir şekilde arttığı görülmektedir.

Yaşam tarzı algısına göre ($\chi^2 = 30,653$ df= 12 p= .002 < .05) modern yaşam tarzı içerisinde bulunan katılımcıların doğru bilgiye sahip olma oranının az da olsa yüksek olduğu görülmektedir. Diğer taraftan siyasete ilgi düzeyi bağlamında ($\chi^2 = 73,088$ df= 24 p= .00 < .05) ilgi düzeyi arttıkça doğru bilgi oranlarının da arttığı görülmektedir. Siyasal kimliklere göre ($\chi^2 = 120,870$ df= 54 p= .00 < .05) muhafazakâr demokrat, milliyetçi ve Atatürkçü/Kemalist katılımcılarda doğru bilgiye sahip olma oranlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 13. Kaç Oy Kullanılacağına İlişkin Bilgi Durumu

Kaç Oy Kullanılacak	F	%
1	168	15,2
2	642	58,1
3	68	6,2
4	36	3,3
5	26	2,4
6 ve üzeri	19	1,7
Bilmiyorum- Cevap Yok	146	13,2
Toplam	1105	100,0

24 Haziran seçimlerinde Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimleri olmak üzere toplam iki oy kullanılmıştır. Örneklem grubunun yarısından çoğunun (% 58,1) bu konuda doğru bir bilgiye sahip olduğu görülmektedir. Ancak diğer taraftan “fikrim yok/cevap yok” seçeneğinde yoğunlaşan katılımcıların oranı da dikkate alındığında bu konudaki doğru bilgiye sahip olma oranlarının düşük kaldığı görülmektedir.

Sandıkta kaç oy kullanılacağına ilişkin bilgi durumu ile eğitim düzeyi, yaşam tarzı algısı ve siyasal kimlikler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre eğitim düzeyi arttıkça ($\chi^2 = 83,559$ $df = 36$ $p = .00 < .05$) doğru bilgiye sahip olma oranları artmakta; muhafazakâr yaşam tarzı içerisindeki seçmen kitlesindeki ($\chi^2 = 49,429$ $df = 12$ $p = .00 < .05$) doğru bilgi oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Siyasal kimliklere göre de ($\chi^2 = 106,548$ $df = 54$ $p = .00 < .05$) muhafazakâr demokrat katılımcıların oranlarının diğerlerine göre oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14. Milletvekili Seçilme Yaşını Bilme Durumu

Bilgi Durumu	F	%
Doğru	865	84,9
Yanlış	154	15,1
Toplam	1105	100,0

Yeni yönetim sistemiyle birlikte milletvekili seçilme yaşı 25’den 18’e düşürülmüştür. Bu bilgiye dair örneklem grubunun % 84,9’unun doğru bir bilgiye sahip olduğu görülmektedir. Bu konudaki doğru bilgiye sahip olma oranları ile sadece siyasete ilgi düzeyi arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Buna göre ($\chi^2 = 12,145$ $df = 4$ $p = .016 < .05$) ilgi düzeyi arttıkça doğru bilgiye sahip olma oranlarının da yükseldiği görülmektedir.

Tablo 15. Cumhurbaşkanı ve TBMM Seçimlerinin Kaç Yılda Bir Yapıldığını Bilme Durumu

Yıl	F	%
1-3 Yıl	25	2,3
4 Yıl	261	23,6
5 Yıl	682	61,7
6-8 Yıl	28	2,5
Bilmiyorum-Cevap Yok	109	9,9
Toplam	1105	100,0

Yeni sistemde seçimlerin 5 yılda bir yapılması ve Cumhurbaşkanı ile milletvekili seçimlerinin aynı gün yapılması düzenlemesine gidilmiştir. Bu bağlamda örneklem grubunun önemli bir çoğunluğunun (% 61,7) doğru bilgiye sahip olduğu belirlenmiştir.

Bu bilgi durumu ile siyasete ilgi düzeyi ve siyasal kimlikler arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Siyasete ilgi düzeyine göre ($\chi^2 = 47,141$ $df = 16$ $p = .00 < .05$) siyasete ilgi düzeyi arttıkça doğru bilgiye sahip olma oranlarının da farklılaştığı görülmektedir. Siyasal kimlikler açısından ($\chi^2 = 54,158$ $df = 36$ $p = .027 < .05$) doğru bilgiye sahip olma oranlarının muhafazakâr demokrat grupta yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 16. Cumhurbaşkanlığı Seçimine İlişkin Bilgi Durumu

	F	%
Seçimlerde en yüksek oyu alan aday Cumhurbaşkanı seçilir	328	29,7
Seçimlerde geçerli oyların salt çoğunluğunu (%50+1) alan aday Cumhurbaşkanı seçilir	603	54,6
Fikrim Yok/Cevap Yok	174	15,7
Toplam	1105	100,0

Yapılan düzenlemeler çerçevesinde Cumhurbaşkanı seçimlerinde ilk turda bir adayın Cumhurbaşkanı olarak seçilebilmesi için oyların % 50'sinden 1 oy fazlasının alınması gerekmektedir. Aksi takdirde seçimlerin 2. tura kalması söz konusu olacaktır. Bu konuda seçmenlerin yarısından biraz fazlasının (% 54,6) doğru bir bilgiye sahip olduğu gözlemlenirken, yanlış bilgiye sahip katılımcıların varlığı da dikkat çekmektedir.

Cumhurbaşkanı seçimlerinde ilk turda bir adayın seçilebilmesine ilişkin bilgi durumu ile cinsiyet, eğitim düzeyi ve siyasete ilgi düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre ($\chi^2 = 10,762$ $df = 2$ $p = .005 < .05$) erkeklerin doğru bilgiye sahip olma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça ($\chi^2 = 91,129$ $df = 12$ $p = .00 < .05$) doğru bilgiye sahip olma oranlarının yükseldiği belirlenmiştir. Ayrıca siyasete ilgi düzeyi arttıkça ($\chi^2 = 116,173$ $df = 8$ $p = .00 < .05$) doğru bilgi oranlarında anlamlı bir artışın olduğu ifade edilebilir.

Tablo 17. 24 Haziran Seçimlerinden Sonra TBMM'deki Milletvekili Sayısına İlişkin Bilgi

Milletvekili Sayısı	F	%
1-548	142	17,8
550	100	12,5
551-587	18	2,3
600	491	61,4
605-750	49	6,1
Toplam	1105	100,0

Parlamente sistemde 550 olan milletvekili sayısı Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle birlikte 600'e çıkarılmıştır. Örneklem grubuna yeni sistemde TBMM'de kaç milletvekili olacağı sorusu açık uçlu bir şekilde sorulmuştur. 600 cevabını veren katılımcıların oranı % 61,4'tür. Bunun dışında kalan katılımcıların (% 39,6) doğru bilgiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Milletvekili sayısına ilişkin katılımcıların siyasete ilgi düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Buna göre ($\chi^2 = 35,732$ $df = 16$ $p = .003 < .05$) ilgi düzeyi arttıkça doğru bilgiye sahip olma oranının arttığı belirlenmiştir.

Tablo 18. 24 Haziran Seçimlerinden Sonra Elazığ'ın Milletvekili Sayısına İlişkin Bilgi

Milletvekili Sayısı	F	%
Doğru	471	49,7
Yanlış	476	50,3
Toplam	947	100,0

Elazığ örneğinde yapılan bu saha çalışmasında yeni sisteme geçişle birlikte Elazığ'ın milletvekili sayısının kaç olacağı bilgisi sorgulanmıştır. Parlamentodaki milletvekili sayısının 550'den 600'e çıkarılması sonucunda Elazığ'ın milletvekili sayısı da 4'ten 5'e çıkmıştır. Bu değişikliğe ilişkin örneklem grubunun % 49,7'sinin doğru bir bilgiye sahip olduğu, % 50,3'ünün ise yanlış bir bilgiye sahip olduğu görülmektedir.

Bu bilgi ile cinsiyet ve siyasete ilgi düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyete göre ($\chi^2 = 41,320$ $df = 23$ $p = .011 < .05$) erkeklerin doğru bilgiye sahip olma oranlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Siyasete ilgi düzeyi arttıkça ($\chi^2 = 154,319$ $df = 92$ $p = .00 < .05$) doğru bilgiye sahip olma oranlarında anlamlı bir artış görülmektedir.

7. SONUÇ

Türkiye, 24 Haziran seçimleri ile birlikte yeni bir yönetim sistemini fiilen tecrübe etmeye başlamıştır. Yönetim sisteminin değişmesi, beraberinde seçim sisteminin de değişmesine ve bazı yeniliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş bir taraftan seçmenlerin siyasal davranışlarının diğer taraftan da seçimlere ve siyasal sisteme ilişkin siyasal bilgilerinin değişmesi veya güncellenmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Elazığ örneğinde 1105 kişilik örneklem grubu ile yapılan bu saha çalışması, seçmenlerin siyasal tercihlerini, siyasal bilgi düzeylerini ve bu değişkenleri etkileyen sosyo-demografik değişkenleri belirlemeyi amaçlamıştır. Elde edilen bulgular çerçevesinde seçmenlerin sahip olduğu sosyo-demografik özelliklerin yanı sıra yaşam tarzı algısı, siyasal kimlikler ve siyasete ilgi düzeyinin siyasal tercihleri ve siyasal bilgiyi önemli ölçüde etkilediği görülmektedir. Ayrıca bu üç değişkenin kendi içerisinde de birbirini etkileyen ve anlamlı farklılıkların ortaya çıkmasına neden olan değişkenler olduğu açıkça görülmektedir.

Bu bağlamda 24 Haziran seçimlerinde, hem Cumhurbaşkanı hem de milletvekili seçimlerinde Cumhurbaşkanı adayı faktörünün ön plana çıktığı, Cumhurbaşkanı adayının siyasal kimliğinin seçmen tercihlerinde önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Bu açıdan örneklem grubundan elde edilen veriler çerçevesinde, Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinde, seçmenlerin aynı partiye oy verme eğiliminin daha yüksek olduğu, bunun da belirleyici ögesinin Cumhurbaşkanı adayı olduğu ifade edilebilir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişin doğal sonuçlarından biri olarak 24 Haziran seçimlerinde partilerin ittifak kurma yoluna gitmesi, seçmenlerin çoğunluğunun nezdinde olumlu ve doğru bir uygulama olarak değerlendirilmiştir. Diğer taraftan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ittifaklara olumlu yaklaşımın, milletvekili seçimlerindeki ittifaklara göre daha yüksek olduğu belirtilmelidir.

Siyasal bilgi açısından değerlendirildiğinde, seçmenlerin büyük oranda doğru bir siyasal bilgilenme süreci içerisinde olduğu kabul edilebilir. Bu çalışma açısından doğru siyasal bilgilenme süreçlerini etkileyen faktörlerin büyük oranda cinsiyet, eğitim düzeyi ve yaş gibi sosyo-demografik değişkenler çerçevesinde şekillendiği anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan siyasal bilgilenmede en önemli faktörün siyasete ilgi düzeyi olduğu anlaşılmaktadır. Siyasete olan ilgi arttıkça hem siyasal bilginin arttığı, hem de doğru siyasal bilgiye sahip olma oranlarının yükseldiği görülmektedir. Tüm parametreler etrafında değerlendirildiğinde siyasete ilgi düzeyinin, siyasal bilgiyi etkileyen en önemli değişken olduğu ifade edilebilir. Siyasete ilgi düzeyi ile cinsiyet arasında da anlamlı bir ilişki söz konusudur. Elde edilen verilere göre erkeklerin siyasete ilgi düzeyleri kadınlara oranla daha yüksektir. Siyasete ilgi konusunda bir diğer önemli değişkenin ise gelir düzeyi olduğu tespit edilmiştir. Gelir düzeyi arttıkça siyasete olan ilginin de anlamlı bir şekilde arttığı gözlemlenmiştir.

24 Haziran seçimleri öncesinde gerçekleştirilen bu çalışma sonucunda, seçmen tercihinde Cumhurbaşkanı adayının en önemli etken olduğu görülmüş, siyasal bilgi açısından ise cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyinin önemli değişkenler olduğu, ayrıca siyasete ilgi düzeyinin siyasal bilgiyi önemli ölçüde belirlediği tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akay, R. A. (2012). *Siyasal İletişim Danışmanı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aydın R. (2016). Türk Siyasal Kültürü Açısından Hükümet Sistemleri (Parlamenter Sistem ve Başkanlık Sistemi)'nin Değerlendirilmesi. *Akademik Hassasiyetler*, 3(6), 13-41.
- Aziz, A. (2007). *Siyasal İletişim*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Barabas, J., vd. (2014). The Question (s) of Political Knowledge. *American Political Science Review*, 108 (04), 840-855.
- Bystrom, D. G. (2004). Women as Political Communication Sources and Audiences. *Handbook of Political Communication Research*, Lynda Lee Kaid (Ed), London: LEA, 435-459.
- Doğan, A. (2017). *Türkiye'de Siyasal İletişim ve Siyasal Davranış*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Doğan, A. ve Göker, G. (2011). Yerel Seçimlerde Seçmenlerin Siyasal Bilgi Düzeyi: Elazığ Seçmeni Örneği. *NWSA*, 6(1), 42-59.

- Doğan, A. ve Göker, G. (2013). *Siyasal İletişim Araştırmaları*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Doğan, A. ve Göker, G. (2018). Siyasal Bilgi ve Siyasal Davranış Bağlamında 2014 Elazığ Yerel Seçimleri Üzerine Bir Araştırma. *E-Gifder*, 6(2), 1014-1045.
- Fraile, M. (2014). Do Women Know Less about Politics than Men? The Gender Gap in Political Knowledge in Europe. *Social Politics*, 21 (2), 261-289.
- Grönlund, K. (2007). Knowing and Not Knowing: The Internet and Political Information. *Scandinavian Political Studies*, 30(3), 397-418.
- Gülener, S. ve Miş, N. (2017). *Cumhurbaşkanlığı Sistemi*. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı Yayını.
- Kalender, A. (2000). *Siyasal İletişim*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Karaçor, S. ve Gözüm, P. (2012). Türkiye’de Seçmen Tercihlerinin Oluşmasında Seçim Kampanyaları ve Siyasal Pazarlamanın Rolü Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12, 24, 403-426.
- Karatepe, Ş., Alkan, H., Atar, Y., Bingöl, Y. ve Durgun, G. B. (2017). *Sorularla Cumhurbaşkanlığı Sistemi*. Yayın No: 24, Ankara: Memur-Sen Yayınları.
- Keskin, F. (2014). *Politik İletişim Sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Küçükşen, K. (2012). *Medya ve Politik Tercih*. Konya: Çizgi Yayınları.
- Leeson, P. T. (2015). Medya Özgürlüğü, Siyasal Bilgi ve Katılım. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XIX, Y. 2015, S. 1, 307-344.
- Lilleker, D. G. (2013). *Siyasal İletişim Temel Kavramlar*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Lizotte, M-K. and Sidman A. (2009). Explaining the Gender Gap in Political Knowledge. *Politics&Gender*, 5(2), 127-152.
- Mondak, J. J. ve Davis, B. C. (2001). Asked and Answered: Knowledge Levels When We Will Not Take ‘Don’t Know’ for an Answer. *Political Behavior*, 23(3), 199-222.
- Özer, İ. ve Meder, M. (2008). *Siyasal Katılma ve Seçmen Davranışı*. İstanbul: Ege Yayınları.
- Özkan, A. (2004). *Siyasal İletişim*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Rawnsley, G. D. (2005). *Political Communication and Democracy*. New York: Palgrave Macmillan.
- Sotirovic, M. (2008). Political Knowledge. L. L. Kaid and C. Holtz-Bacha (Eds), *Encyclopedia of Political Communication* içinde (593-599). Los Angeles: Sage.
- Turan, E. ve Temizel, M. (2015). *Türkiye’de Seçmen Davranışları*. Konya: Kömen Yayınları.
- Uztuğ, F. (2004). *Siyasal İletişim Yönetimi*. İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Voltmer, K. (2006). The Mass Media and the Dynamics of Political Communication in Processes of Democratization. Katrin Voltmer (Ed), *Mass Media and Political Communication in New Democracies* içinde (1-16). London: Routledge.
- Yazıcı S. (2018). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Toplumsal Algısının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Turkish Studies Economics, Finance and Politics*, 13/14, 233-252.